

PHÁT TRIỂN KINH TẾ XANH - HƯỚNG ĐẾN PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

Nguyễn Văn Nguyễn *

Tóm tắt

Kinh tế Xanh và hướng đến phát triển bền vững là vấn đề có tính thời sự hiện nay, là một trong những yêu cầu của quá trình phát triển và tồn tại của loài người. Vấn đề này đặt ra không chỉ đối với Việt Nam mà được nhiều quốc gia phát triển và đang phát triển đặc biệt quan tâm. Thời gian gần đây, các địa phương tại Việt Nam cũng như một số quốc gia đã có nhiều thực hiện nghiên cứu, tổ chức nhiều hội nghị, hội thảo, tọa đàm ở nhiều cấp, nhiều ngành để bàn về nội dung, giải pháp phát triển nền “kinh tế Xanh” nhằm hướng đến phát triển bền vững. Bài viết trình bày tổng quan các vấn đề liên quan đến phát triển nền “kinh tế Xanh” và định hướng nền “kinh tế Xanh” ở Việt Nam.

Từ khóa: Kinh tế xanh, phát triển bền vững, Chương trình Môi trường Liên Hợp Quốc, áp lực môi trường, tăng trưởng xanh.

Abstract

Green economy and towards sustainable development, the current topical issue, is one of the requirements of the development and survival of the human. This problem has been greatly noticed by not only Vietnam, but many developed countries and developing countries all over the world. Recently, the localities in Vietnam as well as some other countries have carried out many researches, conferences and seminars at all levels and agencies to discuss about the content, the solution development of “green economy” towards sustainable development. The paper presents an overview of issues related to the development of “green economy” and an orientation of “green economy” in Vietnam.

Keywords: Green Economy, Sustainable Development, United Nations Environment Programme (UNEP), Environmental Pressure, Green Grow.

I. Đặt vấn đề

Theo Chương trình Môi trường Liên Hợp Quốc (UNEP), thế giới đang phải đối mặt với hai thách thức lớn: mở rộng cơ hội kinh tế cho một dân số toàn cầu ngày càng tăng và giải quyết các áp lực môi trường.

Trong thế kỷ XX, dân số thế giới tăng 4 lần, sản lượng kinh tế tăng 22 lần và tiêu thụ nhiên liệu hóa thạch tăng 14 lần (UNEP 2011). Dự báo đến năm 2050, nhu cầu tiêu thụ sẽ tăng lên rất nhiều để cung cấp cho thế giới có khoảng 9 tỷ người, và tới năm 2030 có khoảng 1 tỷ dân số sống trong các khu vực bị ô nhiễm nghiêm trọng.

Những năm cuối thế kỷ XX và đầu thế kỷ XXI, thế giới liên tiếp xảy ra các cuộc khủng hoảng kinh tế, biến đổi khí hậu và những cảnh báo về giới hạn khai thác tài nguyên và hệ sinh thái. Thực tế này đòi hỏi nhiều quốc gia cần phải chuyển dịch môi

trường tăng trưởng hiện có. Theo đó, hướng tiếp cận nền “kinh tế Xanh” đang được quan tâm và phát triển. Hiện nay có rất nhiều khái niệm về phát triển kinh tế như: kinh tế Nâu, kinh tế Xanh, kinh tế phát triển Bền vững,... Vậy, chúng ta phải hiểu thế nào cho đầy đủ các khái niệm trên? Mối quan hệ của chúng như thế nào? Đồng thời những hiệu quả nào đã đạt được trong quá trình phát triển nền “kinh tế Xanh”?

II. Nội dung

1. Một số khái niệm và các thuật ngữ

1.1. Nền Kinh tế Nâu (Brown Economy)

Sự phát triển kinh tế chủ yếu dựa vào các nguồn năng lượng hóa thạch với công nghệ sản xuất phát sinh nhiều ô nhiễm làm tăng phát thải khí nhà kính,

khủng hoảng biến đổi khí hậu, không đảm bảo an ninh năng lượng dẫn đến chiến tranh và xung đột.

1.2. Nền Kinh tế Xanh (Green Economy)

Chương trình Môi trường Liên Hợp Quốc (UNEP) định nghĩa: Nền kinh tế Xanh là “Nền kinh tế nâng cao đời sống và cải thiện công bằng xã hội, đồng thời giảm thiểu đáng kể những rủi ro môi trường và những thiếu hụt sinh thái”. Nói một cách đơn giản, nền “kinh tế Xanh” có mức phát thải thấp, sử dụng hiệu quả tài nguyên và hướng tới công bằng xã hội.

Trong nền “kinh tế Xanh”, tăng trưởng về thu nhập và việc làm được tạo ra thông qua những khoản đầu tư của nhà nước và tư nhân nhằm giảm thiểu phát thải các nguyên nhân gây ô nhiễm môi trường, sử dụng hiệu quả năng lượng nguồn tài nguyên, ngăn chặn suy giảm đa dạng sinh học. Đường lối phát triển phải hướng vào duy trì, cải thiện nguồn vốn tự nhiên và phục hồi nếu cần thiết, bởi đây là tài sản kinh tế quan trọng và là nguồn lợi chung, đặc biệt đối với những người nghèo bởi sinh kế và an sinh của họ phụ thuộc vào tự nhiên.

Khái niệm “kinh tế Xanh” không thay thế khái niệm bền vững, nhưng nó ngày càng được công nhận là mô hình phù hợp làm nền tảng cho phát triển bền vững. Tính bền vững là mục tiêu dài hạn quan trọng, nhưng Xanh hóa nền kinh tế là phương tiện đưa chúng ta tới đích.

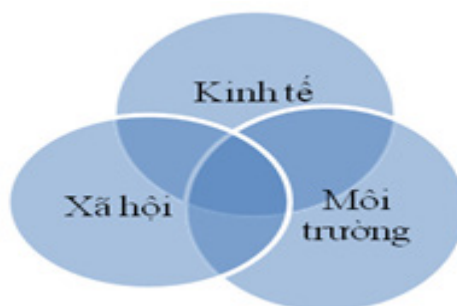
1.3. Tăng trưởng Xanh (Green Grow)

Là hướng tiếp cận mới của thế giới trong tăng trưởng kinh tế, không chỉ mang lại lợi ích kinh tế, mà còn hướng tới phục hồi và bảo trì hệ sinh thái tự nhiên, nuôi dưỡng cuộc sống con người, giảm thiểu tác động biến đổi khí hậu. “Tăng trưởng Xanh” làm cho các quá trình tăng trưởng có hiệu quả về mặt tài nguyên, sạch hơn và có khả năng phục hồi hơn chứ không làm cho quá trình này chậm lại. Điều này cũng đồng nghĩa với việc đầu tư vào môi trường để thúc đẩy tăng trưởng kinh tế. Bởi vậy, “tăng trưởng Xanh” được đánh giá là con đường ngắn nhất hướng tới sự phát triển bền vững.

1.4. Phát triển bền vững (Sustainable Development)

Theo Luật Bảo vệ Môi trường Việt Nam năm 2005: “Phát triển bền vững là sự phát triển có thể đáp ứng được những nhu cầu hiện tại mà không ảnh hưởng hay làm tổn hại đến khả năng đáp ứng nhu cầu của thế hệ tương lai”.

Phát triển bền vững đòi hỏi sự tiến bộ và tăng cường sức mạnh của ba yếu tố có tính chất phụ thuộc và tương hỗ nhau: Kinh tế - Xã hội - Môi trường.



Sơ đồ 1: Phát triển bền vững

2. Hiệu quả từ nền kinh tế Xanh

Theo ông Patrick Jean Gilabert - Giám đốc Chương trình Phát triển Công nghiệp Liên Hợp Quốc tại Việt Nam cho biết: 40% dân số thế giới hiện nay đang dùng năng lượng hóa thạch là than và gỗ để nấu ăn. Đây là nguồn năng lượng xả ra nhiều khí nhà kính – nguyên nhân gây biến đổi khí hậu, đẩy con người vào nguy cơ thiếu lương thực.

Mặt khác, nền “kinh tế Xanh” cũng thúc đẩy khai thác các nguồn năng lượng hóa thạch một cách mạnh mẽ, đồng thời xả ra môi trường một lượng khí nhà kính cực lớn. Còn 20% số dân trên trái đất (1,3 tỷ người) hiện chưa được dùng điện, trong khi đó, nguồn năng lượng của trái đất được dự báo là đang kiệt quệ. Chính vì vậy, xu thế hướng tới nền “kinh tế Xanh” là một đòi hỏi của tất cả các nước trên thế giới. Và trong thực tế, đã có một số nước đang đi tiên phong trong vấn đề này. Các nhà nghiên cứu và hoạch định chính sách từ các nước tiến hành phát triển “kinh tế Xanh” đã đúc kết rằng “kinh tế Xanh” sẽ mang lại hiệu quả sau:

- Trước hết, giúp phát triển bền vững. Trong nền “kinh tế Xanh”, môi trường được xem là nhân tố có tính quyết định đến tăng trưởng kinh tế, cải thiện chuỗi giá trị đem lại sự ổn định và định hướng lâu dài. Nhân tố môi trường trong nền “kinh tế Xanh” có khả năng tạo ra tăng trưởng kinh tế và phúc lợi xã hội.

- Thứ hai, giúp bảo vệ sự đa dạng sinh học. Sự suy giảm đa dạng sinh học làm suy giảm phúc lợi của một bộ phận dân số trên thế giới. Trong đó, một bộ phận dân số gặp phải những vấn đề trầm trọng hơn vì đói nghèo như mất nguồn đánh cá, rừng bị hủy hoại, cây trồng bị xâm nhập mặn,... Nếu tình trạng này tiếp tục kéo dài thì dẫn đến những biến đổi không thể lường trước được, gây thảm họa cho con người.

- Thứ ba, có thể giúp xóa đói, giảm nghèo. Công nghệ năng lượng tái tạo như năng lượng từ gió, mặt trời, sóng biển,... và các chính sách hỗ trợ năng lượng hứa hẹn sẽ đóng góp đáng kể cho việc cải thiện đời sống và sức khỏe cho một bộ phận người dân có thu nhập thấp. Hiện nay, trên thế giới có khoảng 1,4 tỷ người đang thiếu điện và 2 tỷ người đang thiếu nước uống.

- Thứ tư, góp phần tạo ra việc làm. Nền kinh tế Xanh có thể tạo ra việc làm trong một loạt các lĩnh vực mới nổi và nhiều tiềm năng như nông nghiệp hữu cơ, năng lượng tái tạo, giao thông công cộng, công nghiệp tái chế,... Những công việc đem lại năng suất lao động cao cùng với hiệu quả cải thiện môi trường sinh thái và ổn định lượng khí thải ra ở mức thấp.

- Cuối cùng, một số quốc gia nổi bật trong quá trình phát triển kinh tế Xanh. Trên thế giới, các nước phát triển đã nhận thức phát triển kinh tế theo hướng kinh tế Xanh cách đây hàng chục năm. Khu vực những nước có nền kinh tế mới nổi như Singapore hay Hàn Quốc cũng đã có nhiều thành công từ vấn đề này.

• Singapore:

Vào những năm 1980, đây là nước đầu tiên trên thế giới đã sử dụng thuế đường bộ và hiện đang đi đầu trong việc sử dụng các công cụ lượng giá khi

giải quyết các vấn đề rác thải và nước. Ví dụ: từ chỗ phải mua nước máy và phụ thuộc vào Malaysia và Indonesia nguồn nước, đến nay Singapore đã áp dụng công nghệ tái chế từ nước thải thành nước uống, một bước tiến mới trong công nghệ tái chế.

• Hàn Quốc:

Từ năm 2008, Hàn Quốc đã dùng 80% trong gói kích cầu kinh tế khoảng 38.1 tỷ USD cho việc chuyển dịch từ “kinh tế Nâu” sang nền “kinh tế Xanh”. Mới đây, tại hội chợ Barcelona – Tây Ban Nha, hãng Samsung trình làng mẫu điện thoại di động đầu tiên trên thế giới sử dụng năng lượng mặt trời, báo hiệu “công nghệ Xanh” được sử dụng sang các sản phẩm phục vụ đời sống. Chính phủ Hàn Quốc cũng đầu tư 40 tỷ USD trong 4 năm tới nhằm phát triển lĩnh vực “Công nghiệp Kỹ thuật Xanh”, xây dựng hệ thống “Vận tải Xanh” bao gồm đường sắt thải ít khí Các-bon và 3000km đường xe đạp quanh 4 con sông Xanh. Xây dựng khoảng 2 triệu “ngôi nhà Xanh” và văn phòng làm việc ít sử dụng năng lượng và điện.

Các nước khác trong khu vực như Lào và Campuchia cũng đang trong quá trình xây dựng một lộ trình “tăng trưởng Xanh” quốc gia với một quyết tâm cao trong sự tăng trưởng.

3. Định hướng nền “kinh tế Xanh” ở Việt Nam

Nền kinh tế Việt Nam thời gian qua phát triển theo mô hình “Kinh tế Nâu”, tăng trưởng chủ yếu dựa vào khai thác tài nguyên với hiệu quả sử dụng thấp, phát sinh nhiều chất thải gây ô nhiễm môi trường, công nghệ sản xuất còn lạc hậu. Để hướng tới nền “kinh tế Xanh”, nguồn nhân lực công nghệ, nhận thức, vốn,... sẽ là những rào cản tạo ra khoảng cách lớn mà Việt Nam phải vượt qua. Nhưng để đất nước ta phát triển thì hướng chuyển dịch sang mô hình “kinh tế Xanh” là phương án lựa chọn tối ưu cho sự phát triển bền vững và xóa đói giảm nghèo ở Việt Nam.

Ngày 25/9/2012, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 1393/QĐ – TTg phê duyệt chiến lược quốc gia về tăng trưởng Xanh thời kỳ 2012 – 2020 và tầm nhìn đến 2050.

Mục tiêu đặt ra trong hành trình “tăng trưởng Xanh” tại Việt Nam: “Tăng trưởng Xanh”, tiến tới nền kinh tế Các-bon thấp, làm giàu vốn tự nhiên trở thành xu thế chủ đạo trong phát triển kinh tế bền vững, giảm phát thải và tăng khả năng hấp thụ khí nhà kính dần trở thành tiêu chí bắt buộc và quan trọng của phát triển bền vững, đảm bảo phát triển kinh tế nhanh, hiệu quả, bền vững và góp phần quan trọng trong thực hiện chiến lược quốc gia về biến đổi khí hậu.

4. Thay lời kết

Phát triển nền “kinh tế Xanh” là nội dung lớn và rất phức tạp, là điều kiện, cơ sở có tính chất nền tảng để thực hiện quá trình phát triển bền vững của

mỗi quốc gia. Bài viết này mới dừng lại ở nghiên cứu ban đầu nhằm định hình khung lý thuyết cho việc phân tích về thể chế, và giải pháp cho phát triển nền “kinh tế Xanh” hướng đến phát triển bền vững, đồng thời khái quát những nét nổi bật về hiệu quả từ nền “kinh tế Xanh” ở Việt Nam.

Chúng tôi hy vọng nội dung này sẽ có đóng góp nhất định trong việc hoạch định chính sách phát triển nền “kinh tế Xanh” ở các địa phương và quốc gia dưới góc độ lý luận, tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức trong cộng đồng, góp phần tạo nền tảng để Việt Nam thực hiện chiến lược quốc gia về “tăng trưởng Xanh” phát triển nền “kinh tế Xanh” hướng đến phát triển bền vững.

Tài liệu tham khảo

- Thủ tướng Chính phủ. 2012. *Quyết định Phê duyệt Chiến lược quốc gia về tăng trưởng xanh*.
- Trần Thanh Lâm. 2012. *Kinh tế Xanh hướng tới phát triển bền vững và xóa đói, giảm nghèo*.
- Vũ Thị Vinh. 2013. *Hướng tới “kinh tế Xanh” trong phát triển kinh tế ở các đô thị Vùng đồng bằng sông Cửu Long*.
- Wikipedia. *Giới thiệu về Kinh tế Xanh*.